

EVANGYÉLIOMI PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer pénteken egy iven. — **Előfizetési ár** egy évre 6 frt, félévre 3 frt negyedévre 1 frt 50 kr. — **Hirdetések díja** száz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. 3-iknál 70 kr. bélyegdíj 30 kr; csakis egyház és tanodát érdeklő hirdetések fogadtnak el. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Fűvészkert-utca, 1078. sz. a. intézendők.

 Lapunk azon pártolóit s barátait kiknek előfizetésök június hó végével lejárt, előfizetésök megújítására, beküldésére s a Lap újra megrendelésére tisztelettel kéri a Szerkesztő.

Pomponio Leto a vatikáni zsinatról*)

- a „Literary Churchman“ nyomán. —

Ki volt Pomponio? s kicsoda Pomponio? Pomponio Leto híres régi olasz bölcsész volt a világebredés (renaissance) és humanismus korában s 1498. halt meg. Ez álnévet fogadta el a könyv írója jelezni akarván ezzel is irányát. Maga a szerző bevallja, hogy személyes tanu s hiteles értesülése volt minderről; — s kétségtelen hogy széles miveltség, élelműség, bölcséleti eszmélkedés jellemzik a rejtélyes szerzőt, egyszersmind pedig szabadelvű katolikusság. Ma már tudva van, hogy Pomponio név alatt rejlő szerző nem más mint Osimo püspöke, ki mint ilyen tagja volt a vatikáni zsinatnak, Nobili-Vitelleschi (olv. Viteleszki), a ki 7 hó előtt halt el, néhány hétre azután, hogy a bibornoki kalapot elnyerte. Korai halála meghiusítá a szabadelvű kör azon óhaját, hogy egykor talán Vitelleschi ülend a pápai trónra, melyre mérsékeltsege s többoldalú képessége méltóvá is tették volna őt. Halála veszteségnek tekinthető.

Ugy látszik Vitelleschi az ő marquis testvérére bízta a mű sajtó alá rendezését. A nevezetes mű szemtanukéntileg csaknem nyomról-nyomra adja a zsinat naplóját, helylyel helylyel tömörítve, de teljes egész képét, eleven vonásokkal állítva elő. Mintha nyilvános közlönybe szánt tudósítások lennének a részek. Mindjárt az első levél művészileg írja le a zsinat m e g n y i t á s á t: az összes, szabályos és világi római papság jelen van a templom és csarnok két oldalán hosszú sorba állítva, a díszmenetet tömjén vivő

*) „Eight month at Rome during the Vatican council“ (Nyolcz hó Rómában a vatikáni zsinat alatt) egykorunak benyomásai. Irta Pomponio Leto. Angolra fordított az eredetiből (olaszból.) London, (Murray János) 1876. XX+310 l.

nyítja meg, majd jönnek a székes és széknélküli (nullius) apátok, püspökök, érsekek, főpapok, patriarchák, bibornokok, — a tömjénező után lépdél az apostoli al-szerpap vivén a pápai keresztet, aztán Róma város képviselői s egyéb magasb rangu világi urak, végül maga a pápa, — mindnyájan fehérbe öltözve, levén a szeplőtlen Fogantatás ünnepe, az összes menet a hivatalos kimutatás szerint 760 tag, énekelte a „Szentlélelek“ hymnusát. A mise után a trónjára ült pápa a zsinati tagok hódolatát fogadta, mindenik püspök letérdepelvén előtte s egymásután csókolván meg térdét. A pápa biztosnak hitte, hogy a gyűlés lelkesen egyhangulag adja placet-ját az ő csalatkozhatlanságára, pedig az események kezdetben másképp mutatkoztak.

A szerző rajzolja az alkalom bámulatos természetét, mely a zsinat előtt felnyilt: 300 év óta nem tartatott egyetemes zsinat, az egyház alapítása óta nem volt ily hosszú időköz zsinat nélkül, az események csomózata majdnem komolyabb volt mint az a mi a trienti zsinatnak összehívását tette szükségessé. A forradalom az örök város kapujánál fenyegetett; a pápa világi hatalma, néhány ideiglenes esetet kivéve, soha sem volt az egyesült Olaszhon oly keserű gyűlöletének tárgya mint most; Garibaldi mint saskeselyű a zsákmányra, készen állt Rómára rohanni; a római nép minden pillanatban felkelendő, — a pápai széket még csak a francia szuronyok tartották az összerogyástól.

Olaszthon határain kívül sem ragyogóbb a kilátás bár a veszély más természetű volt. Az u. n. katolikus országokban az egyház tekintélyétől számos elhajlás mutatkozott, — meg voltak Rómának is dissenterei épen mint Angliának. Több országban gyenge kisebbségre szorult. „A chicagói püspök — mondja szerző — épen oly kevéssé képvisel katolikus Chicagot, mint a babyloni patriarcha nem jelent katolikus Babylont.“ Sőt tovább megy s kérdi: „vajjon mit képvisel az ujjorki püspök a katolikus vagy egyetemes egyház szeme előtt? vagy, nem is véve ismert anti-katolikus országrészeket, vajjon hány francia püspök képes érezni, hogy ő ö s s z e s nyájának, vagy legalább nagyobb részének, lelkipásztora s valódilag katolikus társadalmat, avagy igazi katolikus többséget képvisel?“

Mondható, a bel-forradalom még szélesebb körű mint a külső. Hatalmas és szélesenható áradat ragadja el az emberek elméjét nemcsak pusztán a római egyháztól, hanem magától a keresztyénségtől, sőt a theismustól is. És ez sokkal erősebb épen római katolikus országokban, hol az ultramontanizmus lázas tulhajtásai ellenében ellenhatás alakjában jelenik meg. Ez áradatnak megvannak vezérei, szervezete, terjesztő intézete, irodalma; s oly kőrvészt képez, mely minden mást hátráltat.

Ime ez lett volna a megoldásra „méltó csomó“ a zsinat előtt. Merészelné-e belevágni e kérdésbe, mely a különböző nézetűek előtt egyedül igazolhatta volna a zsinat összehívása jogosultságát? A zsinat megnyílása előtt majdnem egy évvel, 1869 februárjában, hirdette a „Civita Catholica“, a római jezsuiták közlönye, zsinattárgyairól „a Syllabus, a pápa csalatkozhatlansága, a szűz menybemenetele kihirdetését,“ és jelezte, hogy „a zsinatnak ily kevés teendője levén, az rövid tartamu leend.“ E nyilatkozás azonban vihart kelte, ép úgy mint keltett volna más körben az, ha a zsinat az őt megillető szabadságot látszott volna megragadni.

A pápa egy nyilvános alkalommal elejtett nyilatkozatát „az egyháznak reformra szüksége nincs“ bírálva mondja a szerző „ha semmi változásra szüksége nincs, mi okból hivatott össze a zsinat?“ Látva Vitelleschi az egyházban uralkodó párt képtelenségét megküzdenni a jövőt fenyegető bajokkal, fejezte ki kétségét a zsinat sikere felett. — Szerinte nem az egyházi tekintély hanyatlás s a pápa világi hatalmának elvesztése az egyedüli, ezeknél méltóbb feladat lett volna megvizsgálni „a katolikus nemzetek sok tekintetben rendellenes helyzetét, haladási lassubbságát, erkölcsi, polgári s politikai tekintetben viszonylagos alantibbságát“ — a protestáns nemzetekével szemben.

Mikor a zsinat tanácskoznivali összegyűlt számára tárgyrénd állapított meg a pápától jött levél alakjában, mely az atyákra kötelezőleg szólt. E volt a tanácskozási szabadság első megtörése. A zsinatnak meg kellett volna engedni, mondogatták, hogy maga szabja meg menetrendét. Ez első okiratban, azonkívül hogy a legszigorubb titoktartást parancsolt minden tárgyalásról, bármely püspöknek indítványozhatási joga korlátoltatott az által, hogy köteleztetett indítványát előbb a bibornoki kar elé bocsátani, ez pedig tetszése szerint elejthette azt. Eként a vitatkozási szabadság csaképpé torzított; mert a bibornok-kar kimélytelenül elnyomott minden indítványt, mely a csalatkozhatlansági pártnak alkalmatlan volt, nem is jöhetett aztán az ily elejtett indítvány e zsinat elé. Azon tilalom pedig, hogy a zsinat tartama alatt püspök nem távozhatik Rómából, kényszerítő géppül alkalmaztatott, mely a zsinat későbbi folyamában a római nyár heve és ragályos lege miatt a püspökök ellenében rettenetes eszközül szolgált.

Eképen egyengettetvén a talaja tényleges viták eleje vétele érdekében, a szerző jellemző fejtegetésébe bocsátkozik a különféle nemzetiségi tömböknek, melyek köréből valának e püspökök. — Egyedül a francia püspökök valának általában infallibilisták, noha közölök egy kisebb rész, ügyesség, jellem és rangra nézve egyaránt jeles, élőkön Darbay és Dupanloup, állandóan ellenzéket képezett. A német püspökök általában egyesültek „a legvilágosabb, őszinte, önzetlen és komoly ellenzékben.“ Ellenben az angolhonból való püspökök „Manning vezérlete alatt, katolikusabbak valának magánál a pápánál“ s elhírhedtek ultramontanizmusok miatt.

Manninget, a most már bibornok-érseket így jellemzi szerző: „Tevékenysége és erélye által ő lett fő csatára a csalatkozhatlanság támogatóinak, mint az orleansi püspök (Dupanloup) volt az azt ellenzőknek. Manning korább protestáns volt, s nem csak a r. kath. egyházba tért át, hanem Westminsteri érsekké lett. A térenczek a legbuzgóbbak, — s azon tény, hogy élte első felében tévelygett, nem akadályozta őt később a csalatkozhatlanság lángoló védőjévé válásban. — Épen mivel előzményei azon feltételt igazolták, hogy az egyház hagyományos szelleme, mely ritkán szerezhető meg korai szokás és hosszas használat nélkül, benne fogyatékos, támogatva ez előhiedelem az érsek saját szerfeletti nyughatlansága által, — valószínűnek tetszett, hogy tekintélye némi csekélyülést fog szenvedni a papi világ azon részénél, kiknek elvei védtermészetűek (conservatív) levén legképesebbek higgadt és részrehajlatlan itélet hozásra.“ (21. l.)

„A spanyol püspökökre nézve — mondja szerző — kik a torquemadai hagyományokba avatvák — nyeremény az emberiségre nézve, ha megelégesznek egyszerűleg az ultramontánsággal. A dél-amerikaiak nem egyebek, mint tengerentulról jött spanyolok; a portugalliabeliek jobbára szabadelvűek“ (29. l.) Végig megy a tömbökön, találó vonásokkal jellemezvén mindeniket; mulattató a szikrányyszerű (epigrammatic) jelzés mit a keletiekre tesz „ragyogó jelmezökkel pompáskodtak s az egyetemes zsinatnak legbiztosabb szavazói valának.“

A csalatkozhatlanság pártolói azon reményben ringatták magukat, hogy kedvencz tanjokat egyszerre kikiálthatják s sz.-Péter napján (jun. 29.) ünnepélyesen közzé tehetik. De csakhamar kitűnt, miszerint ily csin-fogás nem oly könnyen menend. Javaslat javaslat után, mint „a püspökökről,“ „a hitről,“ „a papok erkölcséről,“ „a kátéről“ bizottságokhoz tétetett át idomítás végett... s addig a tulajdonképeni vitakérdéshez (a csalatkozhatlanság) nem is nyultak. A „de Ecclesia“ javaslat szönyegre hozatalával, melynek Függelékében értelmezett a pápa személyes c s a l a t k o z h a t l a n s á g a hit és erkölcsre vonatkozólag, kezdődött csak valódilag a vita. Ettől fogva

e tanalakzat (schéma) körül dühöngött a küzdés mint Patroclus teste körül. Tételről tételre kifogásoltatott. A többség gögös és zsarnokilag viselkedett; az ellenzék szinte igen szilárdan tartakozott, minden öt kényszerítő módok alkalmazása ellenére is. Kiközösítő fenyegetések is szabadon használtattak. Egy főrangú főpapot, a chaldeai patriarchát személyesen hívta fel a pápa, hogy vagy vesse alá magát, vagy tegye le hivatalát. Diplomatiái tiltakozások is hallatszottak; zsinaton belül mint kívül bőterjemű ellenállási szellem gerjedezett, — s az eredmény „az egyházzól“ szóló tanalakzat ideiglenes visszavétele lón. (Vége köv.)

B. F.

K Ö N Y V I S M E R T E T É S

A vasárnap isteni intézmény.

[*Le Dimanche est d' institution divine . . . par Emile Galley . . . Lausanne. Imprimerie Georges Briedel. 1872.*]

A mű melyet — e Lapok tisztelt szerkesztője felhívására — ismertetni akarok 1872-dik évben Lausanneban Briedel Györgynél jelent meg, 72 sűrűn nyomott 8-ad lapon. Czime: „**A vasárnap: isteni intézmény.** A Vaud kantoni szabad egyház theologia fakultása elé terjesztett Tétel. Szerzője: Galley Emil.

Tartalma, mint a czim tisztán mutatja: kibizonítani tudományosan, de erősen az isteni kijelentés alapján, hogy a vasárnap isteni intézmény. Célja, bár nincs egyenesen kimondva, de mégis a legtisztábban kivehető s érthető: a vasárnapot, mint hajdan volt, s keresztyénileg, a tisztelet s isteni szolgálat szent és sértetlen eszközévé s tárgyává emelni.

A művet két előszó (Preface és Avant-propos) vezet be; hét fejezetre oszlik, s zárbeszéd és függelék rekeszti be.

Az első előszóban (preface) előadja szerző, hogy gyermekégtől fogva figyelmes volt a 4-ik parancs megtartása fontosságára, s idevonatkozó meggyőződése később, a 25 éves korig nem gyengült. Azonban még akkor nem fogta fel a szombatellenesek ellenvetéseinek erejét, s azok által nem volt érintve s zavarva, a mi azután megtörtént. A mi nem azt teszi, mintha amaz ellenvetések valóban oly erősek lettek volna, egybehasonlítva azon szembetűnő igazsággal, melylyel a vasárnap isteni intézménye előttünk feltűnik; hanem itt úgy van szó a vasárnapról, mint az Isten lételéről. „Oh! mily kevés kell arra, hogy a mi gyenge értelmünk megzavartassék!“

A második előszóban (avant-propos) így: „Minden igazság keresése kiindulási pontjánál mindég ugyanazon egy kérdés merül fel. Van-e igazság? Van-e e földön az emberekre nézve igazság? Legalább az ember hiszen az igazságban, mert keresi azt. A történet szünet nélkül emlegeti az emberek fürkészéseit s hazugságait; de mindenek felett célul tüzi maga elé: elbeszélni az emberiség törekvéseit az igazság elérésére. Én többet mondok — folytatja szerző; — e szavak: tévelygés, hazugság, csalás, melyek nagyon emberi dolgok, feltételezik az igazságban hívést. Tévelyegni nem lehet, ha egyenes út nincs; nem lehet hazudni, csalni másképp, mint az igazság ellenkezőjét állítani: tehát kell lenni igazságnak. Hanem létezik az a földön? Van az ember birtokában bizonyos, csalatkozhatlan igazság: az igazság? Mi azt mondjuk, hogy: igen, s azt is hogy miért.“

„Nincs semmi más vagy közép út: Vagy úgy kellett meg-

feszítettetnie Jézus Krisztusnak, mint a valaha élt káromlók leggonoszabbika, vagy imádásunk tárgyának kell lennie s el kell fogadnunk mint az élő Isten egyetlen fiát, mint utat, igazságot és életet. Jézus tehát az igazság. Az igaz, bizonyos csala tko z h a t l a n i g a z s á g szállott tehát alá az égből, hogy lakozzék e földön az emberek között.“

„És Isten bizonyosságot tett ezen igazságról, azaz a Krisztusról, feltámasztván őt a halálból. És midőn Jézus felment a mennybe, az Atya az ő nevében elküldötte tanítványaira az igazság lelkét, hogy az vezérelje őket minden igazságbán.“

Tehát ma tudjuk, hogy hol az igazság. A szent könyvben. És így a mű, mint szikla alapon egészen a Biblián nyugszik.

Az I-ső rövid, alig egy levélnyi fejezetben — szerző — az „Isten nyugalma“ tárgyalja. S kérdi: „Mi az Isten nyugalma?“ A teremtett világ s főképp az emberfeletti öröm s az ő választottairól való élet. Isten megnyugodott a hetedik napon, azaz, hogy ő ezt a napot szentelte az ő munkája, főképp Ádám — az ember — feletti örvendezésre.

A II-dik két levélnyi fejezet a „nyugalom napja alapítását“ adja elő. „Isten megáldá a hetedik napot és megszentelé azt.“ Ezen két ige — folytatja szerző; — áldani és szentelni a Pihélben van, tehát kinyilatkoztató értékök van: „és Isten a hetedik napot megáldottnak és szentnek nyilatkoztatta vagy nyilvánította.“

Ezen nyilatkoztatás közvetlenül a teremtés hete után történt, nem pedig negyven századdal később a sinai hegyen; mert 1-ször a 2 és 3-ik vers kötszócskával (vav) egybe vannak kötve és, grammatikai összetételök szerint, egy egyszerű tényt és, mi több, egy minden részeiben összekötött tényt terjesztenek elő. 2-ször. A 3-ik versben világosan erősíti Mózes, hogy mind az, a mit írni akar, az egek és föld eredetének története, azon időben, a melyben az örökkévaló Isten teremtette a földet és mennyet. (1. Móz. II. 2, 3, 4.)

Azután bebizonítja, hogy nem a teremtés hete hetedik napja csupán, hanem általában a minden hetedik nap nyilatkoztatott szentnek, és — az emberért a teremtés céljáért; s annak meg nem tartása megháborítja az Isten szombatját (nyugalma). Merészséggel s Isten dicsőségére kimondjuk (mond Galley) hogy Isten nyugalma feltételezve van az ember nyugalmatól.

A III-ik fejezetben többféleképp bebizonítja ezt, t. i. hogy a teremtéskor rendeltetett el az emberre nézve a nyugalom napja. S ennek főbizonyossága 1-sőben az, hogy csak így, e meggyőződés mellett lesz érthető a Genesis három első fejezete. Nem lesz ekkor semmi különös a gáncsolt napokra való osztásban; e szavak: megáldani és megszentelni (megkülönböztetni) határozott értelmet nyernek, — míg a szombatellenesek előtt az határozatlan, mondhatni, megfoghatatlan. Igen; hol van ő rájuk nézve a megáldani szónak logikai tárgya? Azonban ez mégsem maga a hetedik nap; mert egy nap önmagában nem áldathatik meg. Tehát valakiért kell megáldatnia. S ez nem Isten maga, sem nem Isten és az angyalok. Hanem az ember: neki van szüksége a megáldatásra. A Bibliának minden sora ő hozzá van intézve. Isten magához sem szól abban egy szót is, a nélkül, hogy az emberre célozna.

Ugyan ezt t. i. hogy a szombat már teremtéskor elrendeltetett az emberre nézve, bizonyítja 2-ször a Zsid. IV: 1—5-ből, — valamint 3-ször II. Móz. XVI: 5 és 23 verseiből. A pusztá-

*

ban ugyanis csak egyszerűen figyelmeztettek az Izraeliták, hogy a hatodik napon két annyi mannat szedjenek, mint máskor. Mert tudva volt az ok: a célzást könnyű volt megérteni. Nem volt elfeledve, élt a patriárkai korokon keresztül, hogy a hetedik, a következő nap nyugalom napja stb. Majd 4-szer és 5-ször az ó- és ujszövetségi szent könyvekből bizonyít, kimutatván főképp ez utóbbit illetőleg, hogy itt — a kegyelmi rendszer alatt — a törvény sem töröltetett el.

A IV-dik fejezetben az egymásnak ellentmondani látszó törvényeket említi fel, s az azokból vett ellenvetéseket czáfolja. — A törvény, a mózesi törvény és az az által rendelt szombat, a szombatellenesek szerint, eltöröltetett. De a szombat, mint láttuk, az emberért rendeltetvén a teremtéstől fogva, amaz állítás magától elesik. Azonban nyomatékos okokkal is erősíti, hogy a törvény csak mint külsőleg kényszerítő töröltetett el a kegyelmi (evangyéliomi) rendszer alatt; de megmaradt úgy, mint a mit a keresztyén, hitből, meggyőződésből és így nem ráparancsolva, hanem szabad akaratból teljesít.

Itt előadja, hogy mi volt a törvény tartalma, czélja és alakja (pl. nemzeti a mózesi rendszer alatt) nézve, a patriárkai, mózesi és kegyelmi rendszer alatt. A könyvnek ez a fejezete, mely több mint egy ívet teszen, a legfontosabb, legeredetibb és legtanulságosabb szerintem. S ennek végén így szól Galley:

Vonjunk következőt. „A mózesi törvény tehát nem töröltetett el az új szövetségben, hanem csupán külső betűje, előkészítő és nemzeti formája; lényege, tartalma és céljaiban a ker. vallás által elfogadtatott és megdicsőített. Az életnek szelleme, mely a Krisztus szelleme, megszabadította a keresztyént a mózesi törvény jármától; hanem ezen szellem maga egy törvény: az Isten törvénye, beplántálva a megtért lelkekbe: a szabadság tökélyes törvénye. S így benső öszhang váltja fel a nyugtalanságot, egység a fájdalmas kettősdiséget, szellem a betűt, szabadság a szolgaságot. Ime ezért szólott így a mi Megváltónk: „Nem jöttem eltörölni a törvényt és a prófétákat, hanem azokat betölteni“ (Mát. V: 17). Ime ezért mondja sz. Pál: „Megsemmisítük-e a törvényt hit által? Ellenkezőleg: megerősítjük a törvényt.“ (Rom. III: 31.) Ime, ezért nem találjuk az ujszövetségben csak egyszer is e kifejezést: „A törvény eltöröltetett.“ Hanem csupán az ezzel egyenértékű forma ily kifejezéseket: „a törvény járma eltöröltetett,“ vagy inkább: „a törvény felváltott a hit által;“ tehát a hit befoglalja a törvényt.“ Azután ezt, hosszasan alkalmazván a negyedik parancsra így szól: „A szombat az evangyéliom alatt törvény marad; hanem ez a törvény a negyedik parancsot, mint minden parancsot illetőleg, a szabadságtörvénye.“ (Jakab II: 12.)

Az V-ik fejezetben szellemi ellenvetést hoz fel és czáfol meg. A szellemi ellenvetés pedig ez: a szellemi élet, melyet a szentlélek közöl, nincs alávetve az idő és hely semmi feltételének. Az igazi szentség nem külső megszentelés és közönséges munkáktól felmentés eredménye. A benső és személyes étellel egyesülvén, innen folyólag, lehetetlen azt bizonyos napok vagy bizonyos cselekvények vagy személyek különös kiváltságává tenni. „Eljő az óra és az stb.“ (Ján. IV. 23, 24)

Ezen érvelés ellenében — saját és mások tapasztalatára hivatkozva — felemlíti: 1) hogy ha szellemi élet nincs is alávetve az idő és hely feltételeinek; de nem kevésbé igaz, hogy az idő és hely a szellemi élet szolgálatára állanak, s annak hatalmas előmozdítói. 2-szor hogy ha az igazi szentséget külső

megszentelés s munkátóli felmentés nem eredményezi is; de nem kevésbé igaz, hogy mind kettő nagyon megkönnyíti a benső megszentelést, azaz a valódi szentséget. 3-szor. Innen foly, hogy az Istennek, a minden szentekkel közös öszhangban való imádására rendelt napok, az imaházak, az isteni tiszteleti cselekmények és mindazok, melyek a Krisztus testét építik mi előttünk kiváló szeretet, becsülés és tiszteletben állnak. (1. Thess. V: 12.)

A szellemi ellenvetés félre ismeri az ember természetét. Isten úgy alkotta az embert, hogy, testét mint lelkét illetőleg, szüksége van oly perczekre, midőn táplálékát veszi magához és másokra, midőn e táplálék átalakul. Ezután — Neandert idézve így szól: abból, a mi az emberi természet lényegéhez tartozik, semmi sem töröltetett el az evangyéliom által. Majd — Wilson után — így szól: „főképp a vasárnap heti visszatérése az, melyben a legünnepelesebb cselekményei teljesülnek az isteni tiszteletnek, melyet a ker. vallás oly meghatározó módon állított előnkbe.“ Nyomban ezután Godettel így: „Az urnak napja az, mely által a ker. vallás kilép az elvontságból és átmegegy a tömegekre nézve a tényleges valók világába. E fejezet záradékául pedig így: „Innen következtetjük, hogy ha az ujszövetségben a szellemi élet nincs alávetve a hely és idő feltételeinek, ellenkezőleg az idő és hely azok, melyek a szellemi élet szolgálatára rendeltettek.“

A VI-dik fejezetben az Írásból vett ellenvetésekre felel. Azok, kik a szombatot eltöröltnek állítják, főképp a következő három helyre támaszkodnak: Kol. II: 16; Rom. XIV: 5, 6; és Gal. IV: 9, 10. Ha a szombatnak — mond Galley — ezen intézménynek s parancsoknak, melyet Isten Mózes és a próféták szolgálatával annyira felemelt, el kellett volna egykor töröltetni, ezt Jézus maga tette volna, mire valóban volt elég alkalma; vagy ha maga nem akarta eltörölni, legalább világosan kijelentette volna ezen eltörölést tanítványai által. De mind ez nem történt. Sőt látszik, hogy ők mindég megtartották az „Urnak napját.“ És ha sz. Pál, ki a legvilágosabban jelölte meg a különbséget a közt a mi zsidó és a mi keresztyén, érveléseiben megtámadni látszik a szombat isteniségét az evangyéliom alatt: csak egy figyelmes vizsgálódás ezen érvelések körül rögtön megszünteti ezen nehézséget. (Folyt. köv.)

K ö n y v e s J á n o s ,
ref. lelkész.

K Ö N Y V É S Z E T.

Figyelemző. Megjelent Debreczenben Révész Imre „M. Pr. e. s. i. Figyelmező“-je a f. é. VII-ik vagyis juliusi füzet 8r. 281—332 l. Tartalma I. A theologiai fakultások az olasz parlament előtt (folytatás), Bokor József. II. Budai Ézsaiásnak egy ismeretlen munkája, Révész Imre. III. Egyháztörténelmi tárcza Ivánka S., Szilágyi Sándor és Liskay Józseftől. IV. Egyházi és iskolai Krónika: Németország (a német prot. egylettől Harburgban miképp s mi alapon tagadtatott meg a templom stb.); — Franciaország, Ausztria, Északamerika. V. Könyvismertetés: Ebrard Apologetikája Rimler Károlytól. VI. Könyvészet.

Thomas Carlyle eine kurze Uebersicht seiner Philosophie. Inaugural-dissertation der philosophischen Fakultät zu Jena zur Erlangung der Doctor-würde vorgelegt von Franz Márk cand. theol. aus Csenger Ujfalu in Ungarn. Jelige: Ernst ist das Leben, heiter ist die Kunst. (Schiller.) Jéna, 1876.

8r. 32 l. Magasbra törő ifjaink egyikének szép tanulmánya ez, kívánjuk hogy e téren kövessék őt minél többen főiskolánk végzett ifjaiból, az ifju tudornak pedig, ki a keresztyén bölcsészet iránt hajlammal bír, szép jövőt kívánunk s a tudományos korszoru mellé, mit a tudós Német föld nyujta neki, nyujtson a hazai őt ismerő közönség másnemű elismerést is.

H a j n a l p i r első vallásos oktatás kis gyermekek számára, magyar nyelvre fordította Dr. K. Á. Budapest. Nyomtatta Hornyánszky Viktor; 1876. 8r. 91 l. Egy angol irónó dolgozata, elterjedt mű, az eredeti 298,000 példányban kereng, le van fordítva német, francia, olasz, uj-görög és chinai nyelvre is, most pedig magyarra, 53 szakasz a főszó a keresztyénség megalapítására van fektetve. 1. sz. az emberi testről. 4. a lélek. 7. a világ. 12. az isten fia. 27. az uri ima. 35. az utósó vacsora. 42. a keresz. 48. Tamás. 53. az ítélet napja, itt-ott csinos képekkel.

N a p f e l k ö l t e 39 ó-testamentomi történet jó gyermekek számára (szerzőjük ugyanaz a ki a Hajnalpirt írta) magyar nyelvre fordította Dr. Kis Áron. Budapest, nyomatta Hornyánszky Viktor, 1876. 8r. 111 l. 1. sz. a teremtés. 10. Jákób hazatérése. 20. Mózes ifjusága. 30. a papok. 39. Józsué halála. Az ó-szövetségből csak a bevezető részt öleli fel, a ker. nézletet folyvást érvényesíti, s menete nevelészetileg rendezett. Mindkét művet kiválólag ajánljuk mi is a szülők s tanítók figyelmébe. Ily pár könyv a legszebb ajándék a gyermekeknek s gondosan átolvasatva azt, az ártatlan szív a sirig boldogító kincs-eszmék és érzetek birtokába jut. A ker. hitlen vész-özöne ellen a kijelentett vallás a béke olajág s a ker. egyház a mentő bárka, a hit szirtje pedig a biztos Ararát. — Mi is azt kérjük Istentől „tegye áldásossá e művet a gyermekek között!“ Az angol „vallásos olvasmány Társulat“-nak pedig hálánkat fejezzük ki, nemzetünk s egyházunk javára munkálkodásáért!

Az eperjesi evang. ker. Collegium értesítője az 187⁵/₆ isk. évről, Eperjes, 1876. 8r. 62 l. A tanító képezde a tanévvel mint teljes 3 éves folyamú tanintézet nyitattott meg, 3-dik rendes tanára is megválasztott, évközben a „kerületi képezdei bizottság“ intézkedése alá van helyezve; a kormányilag engedélyezett sorsjáték 3857 frt 56 kr. tiszta hasznot eredményezett ez intézetnek. A hittani intézet 3 évi folyamában haladt; a közvélemény oda hajlik, miszerint az egyházkerület lelkészeit, kiknek jó szellemétől függ nagy részben az egyes egyházak s végre az egész kerület jó szelleme, saját közvetlen felügyelete alatt maga képeztesse. A hittani intézeteknek egy helyre központosítása egyoldalúság s a hittanítási monopolizálás veszélyeit rejtheti magában. Felkarolható az egyesítési terv a meglevő hittani intézetek meghagyása mellett is az egyiknek közérővel való emelése által. A jogakadémia 3 évi tanfolyammal tartogatta életét. Jövő sorsa úgy látszik bizonytalan, mert a két új tanárt is csak egy évi meghívással választották. Erönket tömörítsük, ez elv nélkül az új viszonyok közt prot. tanintézeteink csak vonaglni fognak s egyik a másikat bénítja.

Rendes tanárok száma 17. összes tanulók száma az év kezdetén 276; ebből középtanodai növendék a 8 osztályban 115; tanító képezdész 22, jogász 24, hitész 15. Az összes köztág. hitv. 163, helv. hitv. 26, magyar 161, sárosmegyei 61, eperjesi 66. A koll. könyvtár 14,424 kötet; Szirmay könyvtár 20,007 kötet; a hittanhallgatók szakkönyvtára 601 kötet.

A keresztyénség szelleme írta Chateau-

briand, francziából fordította Gobicza István, Budapest, 1876. I. k. 8r. XVIII+299. 2-dik köt. 283 l. bolti ára a 2 kötetnek 2 frt 50 kr. Tartalma: Chateaubriand élete; I. könyv: Hittitkok és szentségek. II. k. Erények és erkölcsi törvények. III. k. A szentírás igazsága, az ember bukása. IV. k. A mózes rendszere ellen támasztott ellenvetések. V. k. Isten léte a természet csodái által bizonyítva. VI. k. a lélek halhatlansága. A 2-dik kötet szól a keresztyénség költőiségéről, ebben az utósó, V-ik könyv, négy fejezetben a bibliát Homérral hasonlítja össze. Bár a keresztyénséget római katolikus szempontból fogva fel védi a világhírű ragyogó toll itt, mindazáltal gondolkodó s öntudatos protestáns is haszonnal élvezheti e művet, mely a hitetlenség ellen van irányozva. A fordítás sima és tiszta. A magyarirodalom gazdagítva van e mű átültetése által.

h+c.

B E L F Ö L D.

Egy-két szó temetési énekeinkről.

A halottak temetése hitfelekezetünkénél az isteni tiszteletnek egyik kiváló részét képezi s közönyösségnek lehet tartani csakugyan, hogy míg az irodalomban temetési orációk s másnemű alkalmi beszédek megjelenésével találkozunk: épen a temetési énekek szerzése s egy általánosan elfogadott temetési énekes könyv szerkesztése és kiadása mindig a jövő teendője marad. A tiszántuli kerület legnagyobb részében, — magában Debreczenben is az 1698-ban megjelent „Halotti Énekes Könyv“ nem tudom hányadik kiadása van használatban, melyből csak egy pár éneket kell átolvasnunk s azonnal meggyőződhetünk, hogy az a XVII. században igen jó lehetett, de ma már csak mint régiségnek lehet és van értéke. *)

Szatmármegye nagyobb részében s talán másutt is, — régen felhagytak e könyv használatával s miután itt „diktálás“ után énekelnek faluhelyeken: az illető énekvezérek legtöbbször magok készítnek az egyes alkalmakra alkalmi énekeket; de itt ismét az a sajnos tapasztalatom van, hogy az ilyen manualéknak oly száraz verssorokból álló énekek találhatók, melyek sem a hitet erősebbé nem teszik, sem az egyes temetéseknél kifejlődő érzeményt hiven ki nem fejezik; és a melyek igen gyakran költészeti tekintetben is gyengébbek a fentemlített énekes könyvben található énekeknél.

Nem hiszem, hogy a tiszántuli szuperintendensia magában, vagy a mi szebb és illőbb volna a négy ref. szuperintendensia egyetértve, ne készíthetne egy a kor kívánalmának minden tekintetben megfelelő temetési énekes könyvet, mint készítettette e század elején templomi énekes könyvünket; csak egy tekintélyes egyházi férfinak kellene szóba hozni s az egyh. ker. gyűlés figyelmét ez ügyre nézve felhívni; nem hiszem, hogy ha annyian vannak kik az alap milyenségét kétkedő szemekkel nézegetik: ne kerülnének olyanok is, kik ez ügühöz érzelmetelt szívök és lelkök erejével támogatólag járulnának. Mennyivel lélekemelőbb ma azt énekelni: Óh könyörgést meghallgató édes atya mindenható stb.; mint énekelték ezt: Űt az óra kakas szóra — a régi ének könyvből. S nem szabad azt hinnünk, hogy a nép kezébe

*) Megható szép énekek vannak abban, melyek ma is megteszik hatásukat, s könnyeket facsarnak. Általánosan s kivétel nélkül el nem ítéltető.

jó akármilyen; jól emlékszem mint iskolás gyermek, hogy az isteni tiszteletre összegyűlt nép mindig a legszebb énekeket választotta éneklésre, — míg a kántor a templomban megjelent volna.

Bár mint gondolkozzanak is mások, én csekély véleményem szerint, óhajtandónak látom, hogy egy általánosan elfogadandó temetési énekes könyv készítették a nép és énekezők kezébe; s erősen hiszem, hogy az minden buzgó protestáns előtt szívesen látott ujság lenne.

K ó t a i L a j o s ,
ref. tanító.

Pár szó a templomi orgonázáshoz.

Az „Evangeliumi Protestáns Lap“ f. évi 20-dik számában „Debreczen és orgonái védelmére“ című cikk jelent meg, mely cikk után, egy szerkesztői megjegyzésben, e szavak állanak: „magam sem vagyok nagy barátja az orgonáknak, de ellensége sem.“ —

En e cikkhez szólani nem akarok, mindössze is tárgyalkosságánál fogva kívántam felhozni. Az orgonáknak ellensége én sem vagyok, sőt az éneklésnek egyhangon vezetésére igen czélszerű eszköznek tartom. Az orgona ellen nincs semmi panaszom, nem is kívánok tőle semmit, mert az orgona nem oka semminek, — hanem a ki orgonán játszik, annak szívében, ha már hitet nem láthatok, szeretnék legalább a másoké iránt egy kis kegyeletet látni.

En ezt tanultam Debreczenben: „fő dolog, hogy különösen az orgonisták fogják fel igazán a helyzetet, azaz: hogy ők templomban és nem színházban működnek, hosszú bevezetést ne tartsanak — — — táncz, vagy épen induló, üténnyel ne éljenek,“ „óvakodni kell operai mutatványoktól, hogy ezek a vallásos érzelmet elnyomva, műélvezetté ne fajúljának.“ (Egyh. szer-tartástan alapvonalai. Tóth Mihály 54. lap.) Ugyan e mű 45 lapján, a lelkésznek, a templomi éneklés körül követendő szabályaiul, első helyen ez adatik: „az egyházi felsőség által bevett éneken kívül, ha csak elkerülhetlen szükség esete nem fordul elő elő, — soha mást énekelteni ne engedjen. — Nálunk e szabályok figyelembe nem vétetnek. — Régebbi időben meghonosodott rossz szokás, hogy temetések alkalmával, az együttesen elénekel-tetni szokott egy vers előtt, az orgonista maga énekel egy ver-set jó pénzért, orgona kíséret mellett; ez az illető szomorú felek s kántorok dolga, ehhez semmi szó.

De ez a szokás a legújabb időben divatba hozta azt is, hogy már most minden nagy ünnepeken különösen communiókor, a közisteni tisztelet alkalmával is szokott lenni egy-egy sóló ének, s csak azután megy fel lelkész a szószékbe; ezt már nem tartom helyesnek, mert szerintem ez uton fajul az éneklés mű-élvezetté; annyivalinkább nem helyeselhetem a sóló éneklést, ha az annyira átlép minden korlátot, hogy — mint a legközelebbi pünkössti szent ünnepek első napján egy helyen történt — egyenesen világi (darab), saját nevével nevezve: n ó t a melódiájára készített darab adatik elő. (Tökéletesen felismerhető volt az: „Ablakomba hervadó virágom“ közönségesen ismert dallama.) Nem helyeselhetem az orgona játékot sem, ha az, — mint épen az urvacsora osztás kezdetekor a bevezetés, — oly hosszan tart t á n c z - ü t é n y b e n , hogy mind a világi, mind az egyházi előljáróság részesül az Ur testének és vérének jegyeiben, még akkor sincs vége. Bizony közel vagyunk hozzá, és ha így megy nem sokára meg is érjük, hogy c o n c e r t e t r e n d e z -

n e k t e m p l o m u n k b a n ! Hogy mimódon lehetne ennek elejét venni, én nem tudom? kiváltha az esperesi figyelmeztetés sem fog rajta.

Valamit tenni kellene, és ezt sokan is óhajtják, mert más különben félő, hogy vissza reformáltatunk oda, honnan eleink kiindultak.

E g y s e g é d l e l k é s z .

Felvinczi István emlékezete (gyászrajz).

Felvinczi István született Bihar Püspökiben 1825-ben. Az elemi osztályokat szülőföldjén, — a gymn. 6 osztályt Derecskén, — a felsőbb tanfolyamot pedig Debreczenben elvégezvén P a c s é r r a (Bácsm.) ment rektornak. Itt érte őt a mozgalmas 1848, s ő a ráczok lázadása miatt — kik mindenétől megfosztották — futni kényszerülvén, 1849 tavaszán haza menekült Püspökibe, hol csakhamar rektorrá tétetett. Innen ment Váradra segéd- 4 év múlva Jákó Hodosra rendes lelkésznek, hol egész haláláig működött, buzgóan hordozván Krisztus keresztjét. Sok keserűséget okozott neki a felekezeti iskolának községivé változtatása. Ő nagy bátorsággal, kitartó buzgalommal védte egyházunk érdekeit — de végre is győzött a mindenfelől sokféleképen sugalmazott népek akarata. — Ott diszeleg most már az állami iskola-épület, de vajjon van-e benne a külsőnek megfelelő szellemi élet? fordittatik-e kellő gond a gyermekek vallás-erkölcsi nevelésére?

Folyó év június 6-kán következett el a nagy számadás napja . . . ekkor hagyá el az örök bíró elé szarnyaló lélek roncsolt testét, melyet egy kínos betegség már régen tépett, szag-gatott. Temetése a gyászoló özvegy- két gyermek-, testvér- és számos rokonokon kívül, a szép számmal egybegyűlt hodosi egyház-tagok, több lelkészek, tanítók részvéte mellett ment végbe jun. 8-kán. A templomban Kiss Benjámint, szalárdi lelkészt, a boldogultnak kebel barátja mondott igen szép beszédet: Jób IV. 18. alapján fejtegette, hogy m i é r t n e m á d a z I s t e n a z ő s z o l g á i n a k v á l t o z h a t a t l a n e r ő s s é g e t ? mert — ugymond — ők is emberek; mert az ő meglátogatásukkal másokat akar inteni, magához vonni, és mert Isten szolgáinak csak mennyben virulhat a legfőbb, a valódi jutalom. A szépen kidolgozott beszéd mély érzéssel s valódi ifju erővel adatott elő. A sirnál a hodosi s.-lelkész Szabó Menyhért imádkozott megnyerő, rokonszenves hangon, majd a községi iskola tanító Gáspár N. vett búcsút az elhunyt lelkésztől.

Pihenj csendesesen hű vitéze a Krisztusnak, találd fel a jutalmat, mely csak mennyben virul Isten szolgáinak!

N a g y S á n d o r ,
b.-püspöki s. lelk.

K Ü L F Ö L D .

A skót szabad egyház egyetemes gyűlése, két testvér egyház uniója.*)

(4-ik folytatás). Május 25. Magasan leng a kék lobogó az új kollegium felett, melynek épületéhez van kapcsolva az egyetemes gyűlés terme; fenn lobog a kék zászló, mely annyi nemes

*) A reformált presbyterián egyház (reformed presbyterian church), mely az 1689-ki forradalom szülte körülbelül 40 gyülekezettel és lelkészszel s 7000 taggal birt ez unió előtt „a tagok erejét

küzdelemnek volt tanujele a messze multban, melyet annyi ki-
ömlő mártýrvér festett — s mégis tiszta maradt mindig. Az ő
skót egyház bajnokainak kedvencz lobogója lebeg a szabad egy-
ház épülete fölött, — örömnapp van ma itt, k é t t e s t v é r -
e g y h á z egyesül, hogy ezentul vállvetve haladjon elé ugyan-
azon uton. Cameron követői, az ősi szövetségesek, Skócia he-
gyeinek üldözött bajnokai, a mártýrok utódai ma léptek át
Chalmers egyházába.

Az egyesülés ünnepélyes ténye körülbelől délután 1 órakor
volt bekövetkezendő s 10 előtt már a nagy terem minden zuga
szorongásig megtelt, csakis az elnöki emelvénynyel szemközt
levő padok tartattak fenn az új egyháztagok képviselői számára.
Ugy számítják, hogy majdnem 3000 ember volt a teremben, fe-
szült figyelemmel, majd izgatottsággal várva a történendőket.

Azután fölolvastattott azon bizottság jelentése, mely a ref.
p r e s b y t e r i á n e g y h á z z a l leendő egyesülés mun-
káját vezette, főleg az egyezkedés pontjai a vagyoni ügyeket il-
letőleg s e jelentés alapján alakilag is kimondatott az unió. Há-
rom egyén ment el, hogy ezt tudassa a pár nap előtt összegyűlt
s most e küldötteket váró ref. presbyterián zsinattal s míg meg-
érkeztükre várt a gyűlés, rövid időközönként a sok százak aj-
kain megzendült a 100-ik s a 67-ik zsoltár.

Végre elérkezett a várt pillanat. Nehány percczel egy óra
előtt léptek be a zsinati tagok, élükön Dr. G o o l d utolsó
moderátorukkal. Mély ünnepélyes csendben, mely oly sokat mon-
dott e pillanatban, fennállva fogadták a kedves vendégeket a
gyűlés tagjai s a roppant közönség. Körülbelől 80-an voltak az
ujjonnan jöttek, lelkészek és vének s egymás után foglalták el a
számukra főtartott helyet. Még mindig állott mindenki, míg a
szabad egyház egyetemes gyűlésének főtítkára fölolvasta az egye-
sülési okmányt. Ezután helyet foglalva mindenki, azonnal fölkel
Dr. Goold, hogy egyháza beleegyezését kinyilvánítsa. Lehetetlen
leírni azt a jelenetet, mely ekkor következett be. A sokáig visz-
szatartott örömrészlet a legviharosabban tört ki egyszerre. Ujra
meg újra ismétlődő örömkialtások, melyekben oly gazdag az an-
gol nyelv, törtek ki minden ajakról, mindenki újra fölállott,
zsebkendőiket rázták a nők, kalapjaikat a férfiak s mindezt tet-
ték szünni nem akaró lelkesültséggel. Dr. Goold az elnöki emel-
vényen, a moderátor jobbán foglalt helyet, hogy onnan beszél-
jen, de mikor oda ért, újra csak kitört a valódi öröm ama zaja,
mely nagyon meggyőzhette a vendégeket, hogy itt örvendő test-
vérek, hű barátok közé jöttek, kik nagyon, de nagyon örülnek a
testvéri szövetség eme szép ünnepének.

Midőn végre szóhoz juthatott Dr. Goold, röviden kifejezte
örömét a felett, hogy az unióba beleegyezhetik az ő egyháza is,
kedves köteleessége szerencsét kívánni a két egyház most már
végbement egyesüléséhez. Beszéde után a két moderátor s a négy
titkár aláírta az egyesülési okmányt s csak csupán alakszerű-
ségből, mert előre úgy egyezkedtek, újra megválasztották a sza-
bad egyház eddigi ez évi hivatalnokait, a moderátort s a titkáro-
kat. Ima és ének tette még ünnepélyesebbé e perczeket.

nem fejenkénti számuk után kell venni — (mondja a skót szabad egyh.
egyik közlönye a Monthly Record) — velök jő a hitszövetkezés nap-
jainak dicső hagyománya, velök üde fuvalat a hegyekről, — lelkészeik
jellem, — értelem és elv emberei . . . erkölcsi erővel gyarapodott a sza-
bad egyház az egyesülés által.“ Utolsó bevételök 23,680 forint, a mult
évi maradvánnyal 70,000 forint áll rendelkezés alatt, — az özvegy
alaphoz ez évben 4360 forinttal járult a ref. presb. egyház. S z e r k.

Ezek végeztével fölállott Dr. M' Lauchlan moderátor, be-
szédet intézve a ref. presbyteriánusokhoz. Visszapillant ezek
történeti multjába. A két egyház ugyanazon alapon áll. Egyik
sohasem lépett be az 1688-diki államegyházba, a másik ki lett
hajtván onnan, épolyan okokból, melyekért az ősi kameroniánu-
sok nem lehettek annak tagjai. „Senki sincs, kivel örömebb
szövetkeznénk, mint önökkel, méltó utódai a skót kameroniánu-
soknak, hű képviselői a nemes szövetkezőknek, kiknek a nemzet
annyival tartozik, mennyit soha meg nem tud fizetni.“ Hiszi,
hogy jól fogják magokat érezni ez új helyen, hisz oly sok a kö-
zös alap s oly csekély az eltérés, de ez sem hittani kérdésekben,
mi komoly baj volna. Hiszi, hogy ez egyesülés előfutárja több
hasonlóknak, míg az Ur hű népe egy lesz, mint Isten és Krisz-
tus egyek.

Ezután Dr. Goold beszélt. Istennek ad először is hálát e
szerencsés egyesülésért s elismeréssel szól azon udvarias modor-
ról, melyet ők a szabad egyház küldöttei részéről tapasztaltak
az alkudozások alatt, megköszöni a fogadtatást, melyben őket
részteltették ide beléptükkor. Azért vannak ők itt, hogy példát
adjanak a további egyesülésre, mert a presbyteriánizmus elve az
egység. Ők mindent elkövettek már régebbi időkben is, hogy ily-
nemű egyesülést hozhassanak létre s ha az nem sikerült, ma-
gukra vállalják a szégyen őket illető részét. De ma már minden
megváltozott s nem látszik paradoxonnak az állítás, hogy a pres-
byteriánizmus elve az egység. „Sok érdekes dolog történt már e
teremben, de a mai nap eseménye nem lesz azok közt legke-
vésbé érdekes, mikor itt rokon folyamatok találkoztak és vegyül-
tek össze, hogy soha többé el ne váljanak, de sőt folyanak együtt,
míg találkozni és összevegyülni az égi szeretet és egység
örök oczeánjával. A szabad egyházbani lelkesültség, elv és bő-
kezűség széles és mély folyama találkozik egy keskeny ingová-
nyi kis patakkaival, mely főképen azért érdekes, hogy oly szin-
térrel jő, mely mártýrok sirjaival van felvirágozva.“ Az új egyház
tornyain fog ezentul lengeni a kék lobogó, melyet ők soha meg
nem szégyenítettek s melyet semmi üldözés ki nem tudott ke-
zükből szagatni. Átlyuggatva sok golyóval, megszentelve már-
týrvérrel, beírva enyészhetlen regékkel, kedves az minden igaz-
lelkű skótnak, ki szereti a polgári s vallási szabadságot — Krisz-
tus koronájáért és szövetségéért.

Nagyon sokszor félbeszakította beszélőt a közönség élénk
tetszésnyilatkozata, mely oly visszatarthatatlanul nyilvánult az
öröm ez óráiban.

Miután még a volt ref. presbyterián egyházakat beosztot-
ták a szabad egyház egyes presbyteriumaiba egyházmegegyébe az
emlékezetes gyűlés feloszlott délutáni 3 órakor.

Az esti ülést több ének s ima nyitotta meg, hálaadással az
egyk Urához, ki eszközölte a mai örvendetes eseményt. Ezután
több szónok beszélt a két részről s az „egyesült presbyteri egy-
ház“ küldöttei fejezték ki szerencse kívánataikat a szabad egy-
ház irányában. Mielőtt az „angol presbyteriánusok“ küldöttei
beszéltek volna, a moderátor átengedte elnöki székét Dr. Goold-
nak, kit, midőn oda fellépett, zajos tetszésnyilatkozatokkal, föl-
állva fogadott a gyűlés s a nagy hallgatóság. Az angol küldöttek
midőn végezték beszédüket, újra ének s ima következett, mely
után a ref. presbyteriánusok pénztárnoka beszélt egyházuk vi-
lági tagjairól s egy más személy missiói munkáikról.

Igy folyt le s végződött ez a nevezetes nap, melyre mind-
nyájan, kik itt jelen lehettünk, élénken fogunk visszaemlékezni.

Egy eszme, az egyesülés eszméjének diadalát nemesebb lelkesedéssel aligha lehetne megünnepelni, mint skót atyánkfiai tettek azt. *) (Vége köv.)

C s i k y L a j o s.

K Ü L Ö N F É L E K.

A nagy kun sági takarékpénztár ez évi jövedelméből a debreczeni ref. jogakadémiának 50 forintot adományozott, mely nemes ajándék kiváló örömmel és hálával fogadtatott.

L é v a. Br. Majthényi Lászlóné Pély Nagy Ludovika mult év jul. 12-kén Léva város határában levő rétjének egy évi jövedelmét, tett összesen 2831 ft 75 krt, az oda való h. h. elemi iskola javára adományozta, e törzstőke kamata $\frac{3}{4}$ -ed részben egy felállítandó 2-ik tanítói fizetés javítására, $\frac{1}{4}$ -ed részben pedig a jobb tanulóknak évenként osztandó ösztöndíj szolgáland. — (Szabó Lajos, lévai ref. lelk.) **)

(H a l á l o z á s.) F ö r d ö s G é z a budapesti egyetemi mintagymnasiumi gyakorló tanár és műegyetemi tanársegéd jul. 17-kén 22 éves korában elhunyt. A korán elhunyt reménydús ifjunak nyugalmat, a veszteség felett mélyen sebzett szülőknek vigasztalást kívánunk a gondviselő mindenható Atyától.

A k a d é m i a i É r t e s i t v é n y. A reformátusok debreczeni főiskolájában levő akadémiai tanfolyamokról az 1875 $\frac{5}{6}$ -ki tanévről az Értesítvény jul. 20-kán megjelent. Értékes és terjedelmes füzet 8r. 156 l. Első eset, hogy az akadémiai tanfolyamokról külön értesítvény adatik.

S t e t t n e r I g n á c z pápai ref. esperes a pápai egyház megyében négy év alatt 538 ft 30 krt gyűjtött oly módon, hogy egyházlátogatáskor az előjárókat is buzdítva, felkérve a lelkészeket valamely ünnepen buzdítani a szószékből a hiveket adakozásra. Az ivre előbb maga a lelkész és neje írják be elszánt adományukat s két előjáró házanként elhordja. Ily módon gyűlt a fentebbi összeg. Ha 56 egyházmegyének ennyit gyűjtene, szép kis tőke jönne ki belőle. — (P. E. I. L.)

D e b r e c z e n i e l e m i i s k o l á k. A h. h. reform. egyház elemi iskoláinak növendékeiről a nevelésügyi szakosztály elé jul. 12-kén beterjesztetett a számadatos jelentés; van a fiú iskolákban I. elemi osztályban 420, II. e. o. 343, III. e. o. 275, IV. e. o. 183, V. e. o. 38, összesen 1259 növendék; a leányiskolákban I. e. o. 555, II. e. o. 342, III. e. o. 243, IV. e. o. 117, V. e. o. 35, összesen 1290 leánytanuló, együtt 2549 iskolába járó, ehhez adandó a prot. leánynevelde 107 növendéke, kikből 48 a 4 alsó, - 59 a 4 felső osztály hallgatói.

B o n n. A németországi ó-katholikusok évi zsinata jul. 7 és 8. Bonnban tartatott meg Reinkens püspök, 31 pap és 77 világi képviselő jelenlétében, főtárgy volt a papnőtlenység kérdése, — a zsinat jelenleg megtartotta kötelezőleg a papnőtlenégi törvényt, — Oltenben pedig a helvét ó-katholikusok ugyanazon napon eltörölték a coelibatust.

*) Magasztos esemény ez! a hit szülötte. Nálunk is erősíteni kellene a hit és egyháztudatot, összetartozást nem pedig lazítani és szinteleníteni.

S z e r k.

**) Megjelenvén már más Lapban az alapítólevél, s a másuvá is beküldés nem jelezte: azt egész terjedelmében most már nem adhatjuk.

S z e r k.

D e b r e c z e n i e g y h á z m e g y e. Megjelent a debreczeni reform. egyházmegye f. é. apr. 10. Derecskén tartott közgyűlésének jegyzőkönyve nyomtatva, ivrét 20 l. tartalmaz 29 számot.

H a l á s z D e z s ő egyleti jegyző beküldte a „buda-pesti első gyermekmenhely egyesület“ 1874—75 évi működéséről szóló Ertesítését. Ez évi bevétel volt 20,327 frt. kiadás 18,277 frt. Ugyazint „a pesti szegény-gyermek kórház-egyesület“ évkönyvét 1875-ről, „ezen emberbarát szép intézmény évi bevétele volt 24,763 frt 74 kr, kiadása 24,097 frt 50 kr; 37 évi fenállása alatt az intézetben 146,528 beteg-gyermek orvosoltatott; — magában a lefolyt 1875-ik évben 8471. Nemes intézet ez!

A n g o l é s f r a n c z i a n y e l v hallgatóinak száma a debreczeni ref. főtanodában az 1875—76-ik tanév 2-ik felében: angol nyelvet hallgattak 48-an (ebből 36 theologus); francia nyelvet 110-en (ebből theologus 8), összesen hallgatták a két nyelvet 158-an, hitész 44, jogász 4, középtanodai növendék 110. — A tanfolyamok díjtalanok.

É s z a k a m e r i k a. A „Reformirte Kirchenzeitung“ (Filadelfia) és az „Evangelist“ (Cleveland), az egyesült államokbeli német reformátusok két közlönye, melyek eddig egymás mellett jelentek meg, néha egymás után is jöttek, egyesültek s most már, mint egy lap, kettős címmel jelennek meg R ü t e r i k jónak tapasztalt szerkesztése alatt, Clevelandban, ki eddig az „Evangelist“ kiadója volt.

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó.

H I R D E T M É N Y.

Pályázat

A nagykörösi reform. főgymnásiumban a görög nyelv és irodalom tanszékére, s a köteles leckeórák kipótlásáig, az alsóbb osztályokban kijelölendő tantárgyak előadására 900 frt évi fizetés és a mellékjövedelmekben a többi tanárokkal egyenlő osztakozás mellett, a dunamelléki reformált egyházkerületi tanári nyugintézetbe ebelépés kötelezettségével f. évi augusztus 6-ig (azaz h a t o d i k) pályázat nyittatik. Pályázók, folyamodványukat, képzettségükről szóló okmányaikkal s keresztelő levelökkel felszerelve, a helybeli ref. egyháztanács elnökségéhez küldik be, s megválasztás esetében, ha még tanári oklevéllel nem bírnának, annak legfölsőbb két év alatti megszerzésére köteleztetnek.

Kelt Nagy-Körösön a reform. egyháztanács 1876. évi július 18-kán tartott üléséből.

A ref. egyháztanács nevében: W a r g a B e n c z e, egyházi jegyző.

1—2